

Визначаючи стратегію подальшого розвитку системи підготовки кадрів, слід приділити увагу подоланню цієї проблеми. В майбутньому зміна підходів до підготовки кадрів та до формування штатного розкладу закладів, зокрема включення до нього професіоналів та фахівців з дефектологічною освітою, забезпечить ефективність управління процесом корекційно-реабілітаційної допомоги.

В подальших дослідженнях доцільно звернутися до проблем довузівської та післявузівської підготовки, які мають значення при проектуванні багаторівневої педагогічної системи з формування готовності фахівців до управління процесом корекційно-реабілітаційної допомоги.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Булавенко О.А. Проектирование подготовки будущих экономистов в системе непрерывного образования. Монография. – М.: НИИ школьных технологий, 2006. – 304 с.
2. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про введення в дію переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. за № 787» від 09.11.2010 р. за № 1067 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua>.
3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра» від 27 серпня 2010 р. за № 787 (документ 787-2010-п, редакція від 27.08.2010 р., чинний) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста» від 20.06.2007 р. за № 39 (документ 839-2007-п, редакція від 03.06.2010 р. на підставі 365-2010-п, чинний) [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

УДК 376 (09)

ВНЕСОК Р.Є.ЛЕВІНОЇ ТА ЇЇ УЧНІВ В ТЕОРІЮ ТА ПРАКТИКУ ЛОГОПЕДИЧНОЇ НАУКИ

Дідкова Л.М.

Інститут корекційної педагогіки та психології
НПУ імені М.П.Драгоманова

В статті висвітлюються основні напрямки досліджень Р.Є.Левіної та її учнів.

В статті розкриваються основні напрями досліджень Р.Є.Левіної та її учнів.

R.E.Levina and her colleague's research's main directions are represented in this article.

Ключові слова: мовленнєві порушення, мовленнєвий розвиток, загальне недорозвинення мовлення.

Ключевые слова: речевое нарушение, речевое развитие, общее недоразвитие речи.

Key words: speech abnormalities, speech development, general speech under development.

В Інституті корекційної педагогіки РАО співробітниками сектору логопедії під керівництвом Р.Є.Левіної протягом багатьох років здійснювались дослідження порушень розвитку усного та писемного мовлення у дітей із збереженим слухом та інтелектом. У результаті даних досліджень була виявлена специфіка психічних процесів, що обумовлюють патологічне формування мовленнєвої діяльності та її складну системну будову.

Комплексні психолого-педагогічні і клінічні дослідження в галузі логопедії були спрямовані на розробку науково-педагогічної системи їх попередження та усунення. В зв'язку з цим велика увага приділялась вивченню генезису і структури порушень мовлення, що дозволило в кінцевому результаті розробити теорію мовленнєвих порушень у дітей, методологічну основу якої складає принцип системного аналізу цих порушень та принцип взаємозв'язку розвитку мовлення з іншими сторонами психічного розвитку дитини.

Проведені наукові дослідження Р.Є.Левіної та її співробітників дозволили встановити взаємозв'язок між порушенням усного і писемного мовлення, розробити методи усунення порушень письма. Було виявлено, що оволодіння письмом та читанням багато в чому залежить від мовленнєвого розвитку дитини, в ході якого формуються практичні узагальнення звукового і морфологічного складу слова. Деякі дефекти мовлення приводять до недостатнього оволодіння звуковим складом слова, до порушення читання та письма.

Встановлення цих закономірностей надало можливість створити систему усунення дефектів мовлення, письма і читання, яка на сьогодні широко впроваджена в практику та спрямована на усунення неуспішності у школярів з недоліками мовлення.

В працях Р.Є.Левіної, Н.А.Нікашиної, Л.Ф.Спірової та інших науковців сектору логопедії Інституту дефектології АПН РСФСР знайшов відображення системний підхід в розумінні дислексій і дисграфій у дітей.

Порушення читання та письма розглядаються як результат недостатньої підготовленості ранніх ступенів мовного розвитку до переходу на наступні його рівні, тобто як результат недорозвинення усного мовлення. [4]

Була визначена розповсюдженість різних видів і форм порушень мовлення, а також недостатня готовність до оволодіння звуковим аналізом у дітей дошкільного віку. Своєчасне виявлення фонетичних порушень у дошкільників та надання їм допомоги здатне попередити прояв у них дисграфії і дислексії. Проведені дослідження засвідчують ефективність спеціальних дошкільних установ для дітей з порушеннями мовлення, розвиток яких буде сприяти зниженню неуспішності в масовій школі.

Порушення письма у дітей - це особливі специфічні утруднення, які обумовлені системним недорозвитком визначених сторін мовленнєвої діяльності дитини, яке у дітей шкільного віку при нормальному слухові і розумових здібностях проявляється перш за все в недостатній сформованості уявлень про звуковий і морфологічний склад слова.

Діти в даному випадку є не підготовленими до звукового аналізу і синтезу мовлення і з цієї ж причини - до переходу на більш зрілу стадію мовного розвитку - оволодіння грамотою та правописом. Як підкреслює Р.Є.Левіна, що про це свідчать різні специфічні порушення письма, які можуть мати різну структуру і рівень виразності: від повної несформованості його до лише поодиноких помилок.

Під час написання слів дітьми, незалежно від рівня оволодіння відповідною навичкою, можна знайти помилки на змішування і заміну приголосних, але лише заміну приголосних можна розглядати як типовий, характерний прояв. Дане положення було підтверджено і масовим обстеженням дітей (Р.Є.Левіна, Н.А.Нікашина, Л.Ф.Спірова, Е.К.Габашвілі, А.С.Винокур та ін.), які встановили, що в більшості випадків при наявності специфічних помилок - заміни приголосних на письмі має місце відставання в мовленнєвому розвитку дітей.

Науковцями НДІД серед розладів писемного мовлення основна роль приділялась порушенням письма, а труднощі в оволодінні читанням розглядались як супутній феномен.

Причини порушень читання визначались, розуміючи сутність самого процесу читання, який і в сьогодні розглядається з психофізіологічних, психологічних і психолінгвістичних позицій.

З психофізіологічної точки зору (В.Г.Анатьєв, О.Р.Лурія, Л.С.Цветкова, А.Н.Скворцова та ін.) порушення читання обумовлюються несформованістю сенсо-акустико-моторного і оптико-моторного рівнів, неповноцінністю між аналізаторної взаємодії.

З психологічних позицій (Г.А.Каше, В.А.Ковшиков, Р.Є.Левіна, Н.А.Нікашина, Л.Ф.Спірова, Г.В.Чіркїна, А.В.Ястребова та ін.) порушення читання викликаються несформованістю психічних функцій, що обумовлюють нормальний процес читання: зорового аналізу та синтезу, просторових уявлень, мнестичних процесів, фонематичного аналізу і синтезу, фонематичних уявлень, уявлень про морфологічний склад слова, лексико-граматичних узагальнень.

В психолінгвістичному аспекті читання розглядається як імпресивний вид мовленнєвої діяльності, сутність якого складає шлях від сприйняття друкованого тексту до розуміння його змісту, до смислу. Повноцінна реалізація процесу читання забезпечується послідовно здійсненими автоматизованими операціями перцептивного і когнітивного плану. З психолінгвістичних позицій порушення читання можна розглядати як результат несформованості наступних операцій:

- сприймання та розрізнення букв;
- співвіднесення графеми з фонемою;
- візуального складоділення, складоутворення, складозлиття;
- глобального читання (навички швидкого впізнання цілісного зорового образу слова);
- синтезу слів в реченні;
- співвіднесення слова зі значенням;
- орієнтир на розділові знаки в процесі читання;
- навички використання інтонації в залежності від кінцевого розділового знаку (А.К.Маркова, Р.І.Лалаєва, А.Н.Корнєв, Т.А.Алтухова). [3. 102]

Значний внесок в проблему профілактики дисграфії і дислексії внесли дослідження Р.Є.Левіної та її співробітників. Р.Є.Левіна показала зв'язок між порушеннями усного та писемного мовлення. Вона висунула положення про взаємозв'язок між порушеннями компонентів мовлення з відхиленнями в формуванні його елементарних передумов, які виникають у більш ранньому віці. Викритий зв'язок порушень письма з недорозвиненням усного мовлення дозволили виділити психічні процеси, що є передумовами успішного

оволодіння грамотою. Зрілість цих процесів може бути перевірена ще до вступу дитини до школи, що дозволяє попередити труднощі навчання.

Г.А.Каше одна із перших вказала на необхідність проведення корекційної роботи, спрямованої на попередження виникнення дисграфії і дислексії. Дана методика розрахована на дітей сьомого року життя з фонетико - фонематичним недорозвиненням мовлення. Автором було доведено, своєчасно виховуючи у старших дошкільників здатність до засвоєння звукового і фонемного складу слова, можна попередити виникнення порушень писемного мовлення.

Т.Б.Філічевою, Г.В.Чіркиною як послідовниками Р.Є.Левіної були розкриті основи психолого-педагогічного навчання та виховання дошкільників із ЗНМ III рівня в віці 5-6 років. Цінним висновком, зробленим авторами, є обґрунтування необхідності цілеспрямованого комплексного формування не тільки мовленнєвих функцій, але і мислення, пам'яті, емоційно-вольової сфери в процесі підготовки дітей до школи. Розвиваючи свої ідеї, автори розробили програму навчання та виховання дошкільників із загальним недорозвиненням мовлення, в якій відображена система корекційного навчання дітей 6-го року життя з III рівнем ЗНМ. Ця робота розрахована на два роки і спрямована як на усунення загального недорозвинення мовлення, так і на попередження дисграфії. [4.178]

Новим розділом логопедичної науки і практики є створення спеціальних шкіл для дітей з тяжкими порушеннями мовлення. Багато років зміст логопедії обмежувався головним чином розробкою технічних прийомів корекції усного мовлення, в основному це стосувалось виправлення вимови і регуляції мовленнєвого дихання. Була обґрунтована теорія системності, взаємозв'язку і взаємодії мовленнєвих порушень. Розкриті складні зв'язки між лексичною, граматичною і фонетичною сторонами мовленнєвої діяльності, а також встановлено співвідношення між відхиленнями в розвитку мовлення і психіки дітей.

Науковцями під керівництвом Р.Є.Левіної був виявлений та проаналізований існуючий в дизонтогенезі мовленнєвого розвитку тісний взаємозв'язок між порушеннями слухового сприймання і відхиленнями в мовноруховій сфері, між дефектами вимови і фонемоутворенням, між усним і писемним мовленням, між звуковою і смисловою його сторонами.

Р.Є.Левіною розроблена відома в наш час психолого-педагогічна класифікація порушень мовлення у дітей. У відповідності з принципом педагогічної класифікації було виділено таке порушення мовленнєвої системи, як загальне недорозвинення мовлення, при якому у дітей порушено нормативне засвоєння всіх компонентів мовленнєвої системи. На основі цього було впроваджено в логопедичну практику науково обґрунтовані фронтальні методи корекційного впливу на порушене мовлення та інші психічні функції дітей дошкільного і шкільного віку, що мають відхилення в мовленнєвому розвитку, диференційованого підходу щодо навчання і виховання дітей з порушеннями мовлення.

Ці теоретичні передумови дозволили обґрунтувати диференційну діагностику мовленнєвих порушень у дітей, визначити принципи аналізу цих порушень та виявити характерні рівні мовленнєвого недорозвинення.

Проблема мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення різного ґенезу неодноразово була предметом спеціального вивчення. Як зазначалось вище, що під загальним недорозвиненням мовлення у дітей з нормальним слухом і первинно збереженим інтелектом розуміють комплексну форму мовленнєвої патології, при якій спостерігається порушення формування всіх компонентів мовленнєвої системи: фонетичного, лексичного і граматичного. [6]

Встановлення загального недорозвитку мовлення, несформованості всіх його сторін у дітей із різними мовленнєвими вадами мало велику значущість для розробки фронтального навчання дітей з тяжкими первинними порушеннями мовлення, здійснення системи спеціальних шкіл та дошкільних закладів. Р.Є.Левіною та іншими співробітниками сектору логопедії Інституту дефектології АПН СРСР були обґрунтовані принципи відбору, комплектування та організації даних установ, розроблені зміст корекційного навчання, програми мовленнєвих шкіл, побудовані з урахуванням загальних закономірностей відхилень в мовленнєвому розвитку дітей.

В залежності від ведучого компоненту порушення мовленнєвої діяльності та характеру прояву цього порушення, виділяють недорозвинення мовлення при алалії, дизартрії, ринолалії, при порушенні пізнавальної діяльності. Дослідники даної проблеми (Р.Є.Левіна, Л.Ф.Спірова, Л.Н.Чудінова, В.К.Воробйова, О.М.Мастюкова та ін.) виділяють в структурі мовленнєвого дефекту порушення лексичної сторони мовлення.

Р.Є.Левіна, А.К.Маркова, Т.Б.Філічева та інші дослідники приділяли увагу порушенням складової структури. При нормальному мовленнєвому розвитку оволодіння складовим складом йде інтенсивно, опережуючи звукову наповнюваність слова, і закінчується приблизно до трьох років. Помилки, які зустрічаються в мовленні дітей до цього віку, можна віднести до групи спрощення звуко-складового складу слова: уподібнення складів, спрощення збігу приголосних, скорочення числа складів.

Порушення складової структури слова у дітей із загальним недорозвиненням мовлення носить стійкий

характер, ці порушення не зникають без цілеспрямованої роботи і відносяться до групи власне викривлень слова: додання складів, перестановки, типові грубі скорочення, контамінації і т.ін..

Вивчення дітей із загальним недорозвиненням мовлення старшого дошкільного та шкільного віку проводили Г.А.Каше, Т.Б.Філічева, Р.Є.Левіна, Г.В.Чіркина, С.Н.Шаховська та ін.. Як зазначалось вище, дослідники відмічали неправильне формування всіх компонентів мовленнєвої системи як звукової, так і смислової сторони мовлення. Для даної категорії дітей характерна пізня поява перших слів (до трьох-чотирьох років), бідність словника, неправильна вимова звуків, порушення складової структури слова, дефекти фонемоутворення, аграматизми.

Подальше вивчення індивідуальних розрізень в проявах мовленнєвої недостатності дозволило Р.Є.Левіній і її співробітникам розробити психолого-педагогічну класифікацію дітей із загальним недорозвиненням мовлення, яка відображає ступінь виразності, тяжкості мовленнєвого дефекту, а також характер недорозвинення різних сторін мовлення. У відповідності з цими критеріями були розмежовані такі варіанти мовленнєвого недорозвинення, де превалюють фонетико-фонематичні порушення (складна дислалія, ринолалія, дизартрія, ускладнені лексико-граматичним недорозвиненням), а також варіанти, де має місце рівномірне недорозвинення всіх мовленнєвих систем (сенсорна, моторна алалія, дитяча афазія).

На цій підставі була диференційована мережа спеціальних дошкільних установ для дітей з тяжкими порушеннями мовлення. [3]

Диференціація ступеню мовленнєвого недорозвинення / виділення трьох його рівнів /, визначення типових особливостей, формування мовлення на кожному рівні, розроблені Р.Є.Левіною, дозволили знайти більш раціональні критерії комплектування класів для дітей з тяжкими порушеннями мовлення, а також намітити програму корекційного навчання дітей.

Велику значущість для вивчення дефектів мовленнєвого розвитку і розробки змісту вказаних програм мали принципи аналізу мовленнєвих порушень, висунуті Р.Є.Левіною. Так, розкриття зв'язків між мовленнєвими порушеннями та іншими сторонами психічної діяльності дитини допомогло знайти шляхи впливу на психічні процеси, що заважають нормальному функціонуванню мовленнєвої діяльності (Левіна Р.Є., Жукова Н.С., Мастюкова О.М., Філічева Т.Б., Спірова Л.Ф.). [3]

Принцип системного підходу був покладений в основу логопедичних корекційних програм, що передбачають взаємопов'язане формування фонетичних, фонематичних і лексикограматичних компонентів мовлення.

Виділені етапи логопедичної роботи в залежності від ступеню порушення мовленнєвого розвитку дитини (Левіна Р.Є.), визначена послідовність формування мовних узагальнень в залежності від послідовності формування їх в процесі онтогенезу (Жукова Н.С., Мастюкова О.М., Філічева Т.Б., Спірова Л.Ф.).

Р.Є.Левіною та її школою в відповідності з вказаними вище положеннями був розроблений зміст логопедичного впливу, спрямованого на формування в учнів мовленнєвих шкіл окремих сторін мовлення з його загальним недорозвиненням: фонетико-фонематичної системи мови (Г.А.Каше), лексико-граматичної будови мовлення (Нікашина Н.А., Спірова Л.Ф., Чудінова Л.М.).

Р.Є.Левіною, Л.Ф.Спіровою, А.Р.Винокуром та іншими науковцями розглядалися принципи і методи формування словника у дітей із загальним недорозвиненням мовлення: уточнення значення наявних слів, збагачення новими словами, організація словника за тематичними групами та граматичними категоріями.

Р.Є.Левіна, Н.А.Нікашина, Л.М.Чудінова, Л.Ф.Спірова визначили напрямок роботи щодо формування граматичної будови мовлення в даної категорії дітей - виділення і узагальнення морфологічних елементів мови та синтаксичних конструкцій. Для цього автори пропонують такі прийоми, як формування розуміння протипоставлених граматичних форм, розуміння граматичних питань, моделювання речення за зразком, а потім самостійно. Авторами визначений принцип послідовності формування граматичних форм і конструкцій, що відображає закономірності розвитку мови в нормі.

Л.Ф.Спіровою, Р.І.Шуйфер розроблена методика навчання грамоті та мові дітей із загальним недорозвиненням мовлення в тісному зв'язку з розвитком усного мовлення і вимови.

У відповідності з названими положеннями, а також з врахуванням вікової психології та діяльності дитини розроблено зміст корекційної роботи з дітьми дошкільного віку (Жукова Н.С., Мастюкова Є.М., Філічева Т.Б., Єфіменкова Л.Н.). [3]

В діяльності Інституту дефектології АПН СРСР з вивчення особливостей та закономірностей з відхиленнями в психофізичному розвитку дітей значне місце займають психологічні дослідження.

Психологічними дослідженнями, які в більшості випадків ведуться шляхом порівняння тих чи інших порушень з нормою, встановлено, що розвиток дітей з порушеннями психофізичного розвитку підпорядкований загальним закономірностям розвитку психіки, але має свої закономірні особливості, обумовлені конкретним різновидом дефекту.

Р.Є.Левіною був розроблений і здійснений новий підхід щодо вивчення заїкання у дітей, при якому основну увагу приділялось відхиленням у формуванні комунікативної функції мовлення. Заїкання вивчалось як в плані мовленнєвої характеристики дефекту, так і у плані аналізу позамовленнєвих, наприклад емоційних, процесів, що беруть участь в акті спілкування. Значна увага приділялась дослідженням умов виникнення дефекту, вивченню загального і мовленнєвого розвитку дитини. Розроблялись методи усунення заїкання, в тому числі і в процесі викладання загальноосвітніх шкільних предметів та праці.

В наш час у вивченні заїкання склалось декілька основних напрямків: клінічне, психологічне, педагогічне. Почав розвиватись лінгвістичний і психолінгвістичний напрямок.

В ряді праць психолого-педагогічного спрямування затверджується погляд на заїкання як на порушення комунікативної функції мовлення (Р.Є.Левіна, Н.А.Чевельова, А.В.Ястребова, С.А.Миронова та ін.). Вивчення загального мовленнєвого розвитку дитини із заїканням даними науковцями було підтверджено, що заїкання слід розглядати як патологію, в основі якої лежать мовленнєві утруднення, пов'язані з оформленням більш або менш складних висловлювань (Р.М.Боскіс та ін.).

Посилення і послаблення заїкання багато в чому залежить від того, наскільки дитина здатна погодити свою мовленнєву поведінку з умовами комунікації. Цьому положенню, що підкреслює залежність заїкання від умов спілкування, Р.Є.Левіна та її однодумці надавала принципове значення. Умови спілкування залежать від багатьох факторів. Важливе значення має і предмет спілкування та обставини з ним пов'язані.

Залежність заїкання від умов спілкування Р.Є.Левіна проаналізувала в двох напрямках:

- 1) в плані мовленнєвої характеристики дефекту;
- 2) в плані немовленнєвих процесів, що беруть участь в акті спілкування.

Перший напрямок стосується мовленнєвих засобів, якими повинна володіти дитина, що вступає в спілкування. Сюди відноситься словниковий запас, граматична будова мовлення, його фонематичне оформлення.

Специфічність мовленнєвої характеристики заїкуватої є в оцінці, по-перше, рівня спілкування, якому відповідає мовленнєвий запас дитини, по-друге, наскільки доступний рівень відповідає мовленнєвому середовищу, в якому виникло заїкання. Як зазначають науковці, що заїкання виникає при не співвіднесенні між реальною готовністю мовленнєвих засобів і доступним рівнем та вимогами до них розмовного середовища, в якому росте і виховується дитина.

Рівень спілкування, якому відповідає мовленнєвий запас дитини, науковці визначають, користуючись прийнятим в психології розмежуванням ступенів спілкування за ознакою нестачі елементів наочності і посилення контекстного мовлення.

Специфічність аналізу мовленнєвих засобів при заїканні полягає в тому, щоб визначити, якому рівню спілкування вони відповідають, який є для дитини доступний (тобто знаходиться в зоні найближчого розвитку) і який - зовсім непосильний.

В зв'язку з цим велике місце в характеристиці заїкуватої дитини повинен зайняти аналіз співвідношення реальних і вербальних значень, співвідношення пасивного і активного мовлення, сформованість внутрішнього мовлення і тому подібні елементи якісного аналізу реальних можливостей дитини.

Другий із запропонованих напрямків аналізу заїкання торкається питання щодо немовленнєвих процесів, які беруть участь в акті спілкування. Мовленнєва поведінка заїкуватої дитини визначається не тільки сформованістю мовних засобів, але також їх мобільністю під час спілкування, вмінням справлятися з афективними перепонами, що супроводжують процес комунікації, здібністю передбачати свої слова, можливу реакцію співбесідників і т. ін..

В дослідженнях мовленнєвого розвитку заїкуватих школярів (Г.Г.Воронова, А.В.Ястребова, Н.А.Чевельова) відмічається, що в шкільному віці є діти як з високим рівнем розвитку мовлення, так і з низьким.

В ряді праць особливе місце посідають детально описані психологічні особливості заїкуватих дітей (Г.А.Волкова, М.І.Геркіна, В.С.Кочергіна та ін..) і показано вплив заїкання на поведінку та особистість дитини.

М.І.Геркіна в 1971 році під керівництвом Р.Є.Левіної захистила кандидатську дисертацію, де досліджувала проблему щодо впливу умов спілкування на прояв заїкання у дошкільників. Проведене ними дослідження встановило у заїкуватих дошкільників ряд розрізень у характеристиці мовленнєвої поведінки, які впливали на стан мовлення дітей в визначених умовах спілкування.

Посилення або послаблення заїкання в різних комунікативних умовах повинно бути співвіднесено з властивими заїкуватим дошкільникам індивідуальними особливостями загальної та мовленнєвої поведінки

Результати дослідження вказують на необхідність корекційно-виховної роботи щодо нормалізації мовленнєвої поведінки заїкуватих дітей. Дані результати доказали ефективність своєчасного виховання у дитини визначених рис мовленнєвої поведінки, сприятливих усуненню заїкання в несприятливих для дитини умовах спілкування. [6]

В методиках надання логопедичної допомоги заїкуватим дітям (В.А.Власова, С.А.Миронова, Н.А.Чевельова, А.В.Ястребова, Є.Ф.Рау, А.Я.Євгенова) розроблені етапи формування плавного мовлення від елементарних його форм до більш складних, також розроблені комплекси вправ з розвитку мовленнєвого дихання, інтонаційних характеристик мовлення.

Питанню усунення заїкання у дошкільників в ігровій діяльності присвячені праці Г.А.Волкової, С.А.Ігнат'євої, Л.П.Успенської, Є.Л.Пеллінгер, в яких була запропонована система різних ігор-вправ щодо корекції заїкання з урахуванням психології дитячого віку. Зокрема, в 1989 році С.А.Ігнат'єва під керівництвом Р.Є.Левіної захистила кандидатську дисертацію щодо використання ігор в корекційно-виховній роботі із заїкуватими дітьми старшого дошкільного віку. [4. 240]

Науковці НДІ дефектології на основі різностороннього (клінічного, нейрофізіологічного і психолого-педагогічного) вивчення, а також навчання дітей з мовленнєвими порушеннями в експериментальних класах розробили навчально-методичну документацію, необхідну для організації навчання даної категорії дітей в спеціальних школах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. К 100-летию со дня рождения Р.Е.Левиной. // Дефектология. – 2008.- №1. 36с.
2. Левина Р.Е. Нарушение речи и письма у детей: Избранные труды / Ред.-сост. Г.В.Чиркина, П.Б.Шошин. – М.: АРКТИ, 2005. – 224с.
3. Левина Р.Е. Исследование сектора логопедии Института дефектологии АПН СССР. – М., 1969. / Дефектология №1,36-40с.
4. Логопедия: методические традиции и новаторство / Под.ред. С.Н.Шаховской, Т.В.Волосовец. – М.: Изд. Московского психолого-социального института; Воронеж: Изд.НПО «МОДЭК», 2003. – 336с.
5. Методы обследования речи детей: Пособие по диагностике речевых нарушений / Под общ.ред. Г.В.Чиркиной. – 4-е изд., доп. – М.: АРКТИ, 2005. – 240с.
6. Геркина М.И. Влияние условий общения на проявление заикания у дошкольников. Канд. дис. М., 1971.

УДК 376.2:004

ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ ГОТОВНОСТІ ПІДЛІТКІВ ІЗ ДИТЯЧИМ ЦЕРЕБРАЛЬНИМ ПАРАЛІЧЕМ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Дітковська Л.А.

Інститут корекційної педагогіки та психології
НПУ імені М.П.Драгоманова

У статті представлені результати дослідження рівня готовності підлітків із дитячим церебральним паралічем до використання інформаційно-комунікаційних технологій.

В статье представлены результаты исследования уровня готовности подростков с детским церебральным параличом к использованию информационно-коммуникационных технологий.

The article presents the results of research readiness teens with a child cerebral palsy to use information and communication technologies.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, підлітки з дитячим церебральним паралічем, підготовка підлітків із ДЦП до використання ІКТ.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии, подростки с ДЦП, подготовка подростков с ДЦП к использованию ИКТ.

Key words: information-communicational technologies, teens with a child cerebral palsy, preparation teens with cerebral a child palsy to use ICT.

За даними медичної статистики, одним з найбільш поширених захворювань центральної нервової системи за останні роки став дитячий церебральний параліч. Однією із життєво необхідних компетенцій молоді XXI ст. є навички роботи з комп'ютером, знання інформаційно-комунікаційних технологій та уміння їх ефективно використовувати. Проведений нами аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчив, що тема підготовки осіб із дитячим церебральним паралічем до використання ІКТ малодосліджена. Тому постає завдання створення